

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinae Pontificiae Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiae Traditus**

Sancti Rigoris Specimina Exhibens - Mense Decembri M DCC XLVII

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1747

Caput III. Specimen III. Sancti Rigoris. §.103. Etiam Moderatum Lucrum Ex
Mutuo Est Usura Prohibita. (§.5.)

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63759)

CAPUT III.

Specimen III, Sancti Rigoris.

§. 103.

ETIAM MODERATUM LUCRUM EX MUTUO EST USURA PROHIBITA. (§. 5.)

§. 104.

Usurarum **A**Ptissimo elogio GREGORIUS X. in Concilio Lugdunensi appellat *usurarum voraginem, quæ animas devorat, & facultates exhaurit.* (a) Unde conqueritur JUSTINIANUS Imperator, malum hoc per Thraciam eò evasisse, *ut plerique ea occasione rusticorum diffugerint, plerique etiam fame perierint, & tetra quædam lues ac contagio exorta sit, in nullo pene barbarica incurfione inferior.* (b) Plura ejusmodi seditionum, devastationumque, quæ ab usuris proveniebant, exempla recensent passim Historici. (c)

(a) *C. 1. de usur. in 6.*(b) *Novell. 32. pæfat.*(c) PLUTARCHUS *in Marcio Coriolano.* item *in Lucullo.* APPIANUS *lib. 1. bellor. Civil.*

Improbiteratæ fceneratorum, quos *pestilens hominum genus* merito appellat, ex S. Ambrosio, & Justiniano Imp. bellè depingit eruditissimus in Academia Ingolstadtienfi Ecclesiæ Catholice defensor, & potentissimus Sectariorum, ac Calumniatorum malleus JACOBUS GRETSERUS *de fun. Christ. lib. 2. c. 1. edit. recent. tom. 5. fol. 106.*

§. 105.

§. 105.

Tumultuantem contra foeneratores populum placidavit olim Menenius Agrippa, (a) pervulgatam illam narrationem de corporis membris contra ignavum stomachum conquerentibus, ^{damna} ^{gravissima} ^{ma} cuius aviditati omnem laborem & ministerium deberent impendere: stomacho vicissim reponente, se non alio fine intra se omne alimentum recipere, nisi ut id in omnes reliquas corporis partes diffunderet. Persuadere hic Apologus debebat Populo, potentiores, ditioresque in Republica non alium in finem usurarum lucra exigere, nisi ut illa in utilitatem communem dispensent. Tantum boni publici studium nemo suspicabitur in foeneratoribus nostrorum temporum. Severis remediis obviandum est huic malo, quamvis pro temporum & regionum conditione, Principis prudentia, & alienus ab omni cupiditate animus plus omnibus poenis possit efficere. Exempla lectu digna recenset PLUTARCHUS, (b) & TACITUS. (c)

(a) Apud PLUTARCH. in *Coriolano*.(b) in *Lucullo*.(c) *Annal. lib. 6. c. 17.*

§. 106.

Hæc populorum pernicies haud dubiè potissimum ^{potissimum} ^{adscri-} ^{buntur} ^{usuris im-} ^{modera-} ^{ris:} adscribenda est Usuris nimium gravibus, & immoderatis, in quibus exigendis, præsertim Judæi identidem sunt compescendi. Legi meretur supplex libellus MARCELLI SEVEROLI, Advocati Romani, (a) quo rogat, usuras scutorum *decem & octo pro centenario*, Judæis Romæ permissas restringi ad moderatiorem quantitatem.

*per hoc
tamen*

Inde ex A catholicis plurimi occasionem sumunt distinguendi inter usuras moderatas, & usuras mordentes: putantque has posteriores solummodo Lege Naturali ac Divina esse damnatas, vocatasque propterea in lingua Hebraica *Nesech*, id est, morsus. (§. 81.)

(a) Apud PASSERIN. *ad c. 2. n. 84. de Usur. in 6.*

§. 107.

*etiam usura
moderata*

Nihilominus firmiter tenendum est, omne, etiam moderatum lucrum, ratione mutui perceptum, non esse immune à labe usuraria. Id quidem fatendum est, usuras moderatas, si solam consideremus quantitatem pro fœnore exactam, non inferre perniciem Reipublicæ, si non superent modicam illam summam, quæ vel in mutuo ex titulis legitimis, vel ex alio affine contractu accipi justè potest, e. g. in emptione census realis, in Monte Pietatis &c. Nemo enim prudens dixerit, per ejusmodi contractus & justos titulos intra æquitatis limitem constrictos exhauriri Provincias, devastari populos: consequenter si sola consideretur usuræ quantitas his justis accessionibus æqualis, nondum inferenda timeri potest pernicies populis.

§. 108.

*non excu-
santur:*

Veruntamen ex eo, quòd usuræ mordentes singularem malitiam præferant, nequaquam culpâ vacat usura moderata; sicuti furtum leve nullam acquirit honestatem ex eo, quòd tantum non inferat damnum, quantum infert furtum grave. (a) Insuper licet usura moderata, si sola spectetur ejus quantitas, Reipublicæ valde noxia non sit; (§. 107.) si tamen eam consideremus, tanquam adversam Justitiæ, & Jure tum naturali, tum Divino prohibitam; certè sub hac consideratione summè noxiam reipublicæ fateri necesse est; nam *Justitia elevat gentem, miseris*

CAP. III. Usura etiam moderata est prohibita. 55

feros autem facit populos peccatum. (§. 9.) Videtur res ista se habere ut generatio prolis, quæ in legitimo matrimonio, planè utilis & necessaria est ad conservationem rei publicæ humanæ: e contra extra legitimam conjunctionem detestabilis est, summè noxia, jure naturali ac Divino prohibita. Non aliter moderata pecuniæ quantitas justè ac etiã piè obtinetur ex licitis titulis, ac contractibus; eadem verò impiè exigitur ex mutuo.

(a) Usura moderata non comparatur furto levi in eo sensu, ac si usuræ moderatæ, uti sunt unciales, sextantes &c. constituent materiam levem in ratione peccati, de quo infra: (§. 145.) sed comparatio hæc eò tendit, quòd usuræ, quæ dicuntur moderatæ, non inferant damnum adeò grave, quantum infertur ex mordentibus; licèt usuræ utur moderatæ, constituent materiam gravem contra Justitiam, si summa Capitalis sit notabilis.

§. 109.

Quòd autem quælibet, quantumvis moderata, usu-^{sed potius}ra Justitiæ & Legibus repugnet, infertur ex iis rationibus,^{adversatur.} quibus usura simpliciter impugnatur.

§. 110.

Juris naturalis ratio in eo præcipuè fundatur, quòd *Furina-* Lex Mutui, in quo propriam suam sedem habet usura *turali*, (§. 4.) necessariò in dati atque redditu æqualitate versetur: (§. 6.) quidquid igitur æqualitatem Mutuo propriam turbat; inæqualitatem inducit, contra Juris naturalis præcepta: hoc autem præstat æquè usura modica, ac immoderata, cùm etiam illa sit lucrum ultra sortem, (§. 27.) quamvis minorem malitiam ob minorem quantitatem contineat. Eadem igitur naturali ratione prohibetur usura modica, qua damnatur immodica: sicuti eadem naturali ratione prohibetur furtum parvum, quo prohibitum est furtum grave.

§. 111.

§. 111.

*Divino
veteris,*

Loca S. Scripturæ, quibus usura prohibetur, (§. 88.) nullum omnino discrimen constituunt inter leviores, gravioresque usuras; quælibet enim *mordet* seu cruciat mutuò accipientem, qui non nisi ex necessitate aliqua in fœnus consentit. Unde Hebræi adeò rigorosè Leges istas intelligebant, ut crederent, nec salutationis quidem, aliâque humanitatis ex more inter homines usurpari solita officia creditori post mutuum datum à debitore præstanda, nisi ante mutui dationem fuissent inter eos in usu. (a)

(a) SELDENUS *de Jure natur. & gent. juxta discipl. Ebraor. lib. 6. c. 9.*

§. 112.

*& novi
testamen-
ti,*

Divinus Servator noster mentem suam sat apertè declaravit, (§. 91.) dum *nihil* ex mutuo sperari voluit, qua voce etiam minima quævis accessio supra sortem excluditur. Neque CHRISTUS usuram aliquam probare videtur, quando increpat ignavum servum, quòd pecuniam non dederit ad mensam, unde dominus eam cum usuris exegisset. (a) Neque enim laudatur semper ipsa res, unde similitudo in Scripturis ducitur. Villicus iniquitatis, Judex nec DEum nec homines veritus, amicus ad commodandos tres panes pigerrimus, nequaquam laudatur; inde tamen CHRISTUS traxit similitudines informandis moribus opportunissimas. Eodem modo in allegatis locis Servator noster non probat iniquitatem fœnoris, sed provocat ad augmentum virtutis: & ex usura pecuniæ hominibus magis nota, ducit ad usuram gratiæ, ut bona spiritualia nobis commissa bono usu augeamus, cum inde nihil decedat danti, ingens autem emolumentum prove- niat accipienti.

(a) MATTH. XXV. 27. LUC. XIX. 23.

§. 113.

§. 113.

Eandem esse mentem SS. Patrum, Conciliorum & Pontificum, inde facile colligitur, quod ab his usura inter peccata injustitiæ referatur: injustitia autem committitur, quandocumque violatur æqualitas, quod etiam in minimo ultra sortem exacto lucro contingit. Canonico;

§. 114.

Jus Civile Romanum usuras moderatas, si ad evitanda graviora mala tolerat, fortè non approbat. Jura autem Germanorum, insistendo Sacris Canonibus, omnem usuram illimitatè rejciunt. Leges quidem antiquiores sæculo nono latæ, (a) ne ullum hac in re dubium relinquant, accuratè definiunt usuram, ubi amplius requiritur quàm datur: verbi gratia, si dederis solidos decem, & amplius requisieris; vel si dederis modium unum frumenti, & iterum super aliud exegeris. Nullum prorsus in his apparet vestigium differentiæ inter usuram modicam, vel immodicam. Neque aliter loquuntur recentiores Imperii Constitutiones, quæ usuras omnes damnant, nullo permissio lucro, nisi quod ex alio superveniente titulo capiatur. Civili.

(a) Capitulari 5. ann. 806. c. 12.

§. 115.

Ab hac doctrina nequaquam discedunt Professores Ingolstadiensis, (§. 82.) qui illimitatè usuras damnatas esse consentiunt. Haud dubiè Daniel Concina ex horum numero exemptum volet P. VITUM PICHLER; hunc enim foedus cum MOLINÆO & SALMASIO iniisse asserit, (a) ut Concilii Viennensis Decreto fucum faceret, Tenent hoc Professores Ingolstadiensis

Diff. I.

H

late-

latebrásque quæreret, dicendo, Ecclesiam prohibere non potuisse usuras moderatas.

(a) *Dissert. V. fol. 294.*

§. II6.

*etiam P.
Pichler,*

Non ego loquor cum P. PICHLER, neque in omnibus cum ipso sentio. Id tamen existimo, durius cum eodem agere Auctorem Italum, quàm mereatur Vir de Ecclesia Romana editis contra A catholicos libris, & in Decretales Commentariis, optimè meritis. Dixerat P. PICHLER in suo Jure Canonico, moderatas usuras minus strictè sumptas posse in quibusdam circumstantiis, & ex causa publica permitti ut licitas statuto summi Principis, de qua doctrina agetur in Dissertatione altera. Postquam hanc Conclusionem non levibus argumentis stabilivisse, & inter legitimos emolumentum ultra sortem exigendi titulos, etiam Consuetudinem & statutum summi Principis rite constituisse sibi visus fuit; intulit alteram propositionem, Ecclesiam nec potuisse, nec voluisse prohibere usuras moderatas, de quibus ibi loquebatur, scilicet ex legitimo titulo, quo nomine etiam statutum Principis intelligit, exigendas. Supposita doctrina antecedente, de qua modò non inquirimus, non puto opus fuisse, ut foedus cum A catholicis ineatur ad inferendam propositionem alteram; constat enim, nec Concilia, nec Romanos Pontifices extra suum territorium & forum, se immiscere regulandis contractibus civilibus aliunde legitimis & justis: Si igitur moderatum emolumentum ultra sortem in certis circumstantiis, & ex causa publica exigendum, quod P. PICHLER usuras minus strictè sumptas appellat, statuto Principis legitimum fieri posse, & factum esse supponatur (de qua propositione modò non disceptamus) reprehendi sanè tanta acerbitate non poterit altera illatio, quod Ecclesia ejusmodi emolumentum moderatum, ex
sup-

supposito legitimum, prohibere nec voluerit, nec potuerit.

§. 117.

Si nihilominus dicta Professoris Ingolstadiensis minus ^{qui immerito,} honorifica Sedi Apostolicæ videantur, hausta illa sunt non ex hæreticis, sed ex Viris gravissimis, quorum nomina ipsi Fr. Danieli venerationi sunt, quique in materia circa usuras adeò à laxitate sunt remoti, ut fatente eodem, (a) potius in alterum extremum rigoris inciderint, & doctrinam plus justo rigidam adversus usuras tradiderint. Cardinalem CAIETANUM & DOMINICUM SOTO intelligo, qui dum contra Concilii Lateranensis definitionem Montes Pietatis, iniquitatis & usuræ reos faciunt, auctoritatem universalis Synodi sibi apertè obstantem declinaturi, asserunt, quæstionem hanc, quisnam contractus sit usurarius, quis verò ab hoc crimine liber, non ex sacra scriptura, sed ex nuda philosophia eliciendam esse: ad similes autem philosophiæ disputationes tanquam de fide definiendas, Papam & Concilium non curare falcem suam mittere; aliud enim esse, prohibere usuras sub his aut aliis censuris, quod proprium sit Apostolicum munus; aliud verò examinare, quisnam contractus sit usurarius, quod ex sola natura rerum sit perpendendum &c. Ita CAJETANUS (b) & DOMINICUS SOTO (c) quibus præeuntibus, an necesse erat foedus inire cum MOLINÆO & SALMASIO, ut suppositâ doctrinâ, quam luculenter à se probatam credebat P. PICHLER, inferretur, Ecclesiam nec potuisse, nec voluisse prohibere usuras moderatas, Principum statuto in certis quibusdam circumstantiis, & ex causa publica probatas, id est, licitas & legitimas, de quo tamen supposito alibi redibit sermo.

(a) *Comment. fol. 160.*

(b) *Tr. de Monte Pietatis Cap. 2.*

(c) *De F. & F. l. 6. q. 1. art. 6.*

Et ineptè

Illud non capio, quid ad rem istam pertineat Iro-
nia de Probabilismo, & Probabilistis, qua P. DANIEL
CONCINA tractatum suum exornat, post recitata PI-
CHLERI verba exclamando: *en quàm sit Ecclesiæ autori-
tati consentaneus Probabilismus! quàm sint præferendi Potesta-
tis Ecclesiasticæ vindices Probabilistæ!* An non æquo jure li-
ceat in CAJETANUM & SOTUM, qui ex rigida con-
tra usuras doctrina auctoritatem universalis Concilii vili-
pendunt, (§. 117.) simili exclamatione uti: *en quàm sit
Ecclesiæ authoritati consentaneus Rigorismus! quàm sint præfer-
endi Potestatis Ecclesiasticæ vindices, rigidi Doctores.* Sed
absint hæc ineptiæ. Nec fautor, nec amicus sum mitissimi
Probabilismi, sed nec satyricam ejusmodi imputatio-
nem amo, qua singulis ferme foliis, alios interrumpendo
sermones, Probabilismum accusat FR. DANIEL, & Pro-
babilistas vocat eos Auctores, quorum mentem de Proba-
bilismo nec quidem perspectam habet. Dicit alia occa-
sione P. CONCINA: (a) *cum hæc ex P. Pichler rescribo,
mibi somniare videor, & delirare.* Nunquam tale dicte-
rium à me audiet hic Auctor: qualis tamen sibi videatur,
fatenti non obsisto. Id scio, somniantibus & deliranti-
bus opportunè importunè occurrere identidem phantas-
mata altiùs menti impressa, quorum occursum sermones
alii omnes interrumpantur.

(a) *Dissert. V. fol. 285.*

arguitur.

Absit igitur, ut Professor Ingolstadiensis, qualem
P. PICHLER per quindecim annos maxima laude &
commendatione egit, usuras moderatas tanquam licitas
approbet, nisi in iis circumstantiis, in quibus accedit le-
gitimus

gitimus titulus, qui lucrum ultra sortem perceptum ab usuraria pravitare immune reddat. An autem titulus ille, quem assignat P. PICHLER, sit legitimus, hoc loco non disceptamus.

CAPUT IV.

Specimen IV. Sancti Rigoris.

§. 120.

EX LUCRO MUTUATarii NON FIT LICITUM LUCRUM MUTUANTIS. (§. 5.)

§. 121.

IN quatuor fere Classes distingui possunt, qui mutuas *Mutuas* quærunt pecunias. Vel enim I. sunt pauperes, qui pro *pecunias* sua sustentatione iis ita indigent, ut deinceps reddere non *quærenti-* possint. Vel II. sunt sat bene habentes, nunc tamen præ-*um* senti pecunia opus habent, fortè pro elocanda filia &c. eandem postea facilè reddituri. Vel sunt III. ejusmodi homines, qui opes suas omnes in superba supellectile, numerofo famulitio, vestium pompa repositas habent, semper tamen mutuatis pecuniis indigent, ne gulæ, ostentationi, & luxui unquam fomenta deficiant. Vel demum IV. sunt ii, qui quæstuosas negotiationes exercent, aut novos fundos ac prædia coëmere cogitant: unde pecunias mutuas quærunt, quarum subsidio divitias suas cumulent.

§. 122.

Primam horum *classem* quod attinet, scilicet paupere-*Classis I.* res, qui coguntur mutuuum quærere, ut suæ necessitati

H 3

con-